

Шепелева Ольга Валеріївна

Одеська національний технологічний університет, м.Одеса, Україна,
e-mail: shepelevaolga1313@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4128-2094>

Саркісян Ганна Овсенівна,
доктор економічних наук, професор

Одеська національний технологічний університет, м.Одеса, Україна, e-mail:
anutasark@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7362-3637>

Добрянська Наталя Анатоліївна
доктор економічних наук, професор

Одеська національний технологічний університет,
м.Одеса, Україна, e-mail: n.a.dobrianska@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0826-8840>

КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ ПОТЕНЦІАЛУ РЕВІТАЛІЗАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

Мета. Полягає в аналізі особливостей, поширенні, дослідженні проблем та перспектив ревіталізації туристичних об'єктів в межах проведення індустріальних екскурсій, а також дослідженні особливостей індустріального туризму та застосування ревіталізаційних об'єктів в розробці індустріальних екскурсій; аналіз туристичного потенціалу Дніпропетровської області для розвитку індустріального туризму, а саме наявних потенційних об'єктів ревіталізації для розвитку індустріальних екскурсій; ознайомлення із міжнародним досвідом проведення індустріальних екскурсій. Пріоритетними напрямками роботи є ревіталізація туристичних об'єктів в межах проведення індустріальних екскурсій, що дозволить диверсифікувати туристичну діяльність на промислових підприємствах. Даний вид туризму покликаний забезпечити підвищення рівня обізнаності населення про економіку виробничого сектора як на попередніх етапах розвитку, так і в сучасних умовах впровадження інноваційних процесів. Важливим завданням є розробка індустріального екскурсійного продукту з використанням ревіталізаційних туристичних об'єктів Дніпропетровської області.

Методика. Методологічною основою наукового дослідження є метод SWOT-аналізу. Для досягнення мети та розв'язання визначених завдань наукової роботи використано такі загальнонаукові методи: аналогій, класифікації, порівняльно-аналітичний, узагальнення, статистичний аналіз, конструктивний та експериментальний. Теоретичну та методологічну основу дослідження становлять наукові праці з названої проблеми вітчизняних та зарубіжних вчених, сайти індустріальних підприємств, інструктивні матеріали, що регламентують діяльність суб'єктів господарювання, довідково-інформаційні видання, методики Всесвітньої туристичної організації, інтернет-ресурси.

Результати. Проведені маркетингові дослідження демонструють зацікавленість та доцільність просування індустріальних турів в Дніпропетровській області. За результатами виконаної роботи розроблено індустріальний екскурсійний продукт з використанням ревіталізаційних туристичних об'єктів досліджуваного регіону. SWOT-аналіз туристичного потенціалу Дніпропетровської області демонструє у більшій мірі переваги щодо впровадження індустріального туризму, що може стати джерелом економічного, туристичного та дозвілєвого розвитку регіону та, загалом, може бути в значній мірі рентабельним.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає у створенні та просуванні нових індустріальних маршрутів на базі промислових об'єктів. Ревіталізація туристичних об'єктів в межах проведення індустріальних екскурсій дозволить диверсифікувати туристичну діяльність, економічно оздоровити промислові підприємства.

Практична значимість. Використання отриманих результатів дослідження вказує на можливості впровадження практичних заходів для розвитку індустріального туризму в Дніпропетровській області, обговорення та коригування місцевої політики в сфері туризму, розробка програм та стратегій щодо ревіталізації туристичних об'єктів, грантових програм, співпрацю з місцевими власниками промислових об'єктів щодо впровадження екскурсій на їх території для підтримки місцевої економіки.

Розробка інфраструктури та інформаційного облаштування туристичних об'єктів є важливою частиною комплексного розвитку туризму. Це може включати покращення доступу, створення табличок та інформаційних точок, активізація рекламних кампаній місцевих туристичних агенцій для популяризації саме індустріального туризму.

Ключові слова: індустріальний туризм, промисловий туризм, ревіталізація, інновації, маркетингові дослідження.

Shepeleva Olga

Odesa National University of Technology, Odesa, Ukraine,
e-mail: shepelevaolga1313@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4128-2094>

Sarkisian Ganna,

Odesa National University of Technology, Odesa, Ukraine, e-mail: anutasark@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7362-3637>

Doctor of Economics, Professor,

Dobrianska Natalia,

Odesa National University of Technology, Odesa, Ukraine,

Doctor of Economic Sciences, Professor

e-mail: n.a.dobrianska@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0826-8840>

COMPREHENSIVE ANALYSIS OF THE POTENTIAL OF REVITALIZATION OF OBJECTS IN THE
DNIPROPETROVS'K REGION FOR TOURISM DEVELOPMENT

The purpose of this work is to analyze the features, dissemination, problems and prospects of revitalization of tourist sites within the framework of industrial tours, as well as to study the features of industrial tourism and the use of revitalization sites in the development of industrial tours; analysis of the tourist potential of the Dnipro region for the development of industrial tourism, namely the available potential revitalization sites for the development of industrial tours; familiarization with international experience in conducting industrial tours. The priority areas of work are the revitalization of tourist sites within the framework of industrial tours, which will diversify tourism activities and improve the economic health of industrial enterprises. This type of tourism is designed to raise public awareness of the economy of the manufacturing sector both at the previous stages of development and in the current conditions of innovation processes. An important task is to develop an industrial excursion product using the revitalization tourist sites of the Dnipro region.

Methodology. The methodological basis of the research is the SWOT analysis method. The following general scientific methods were used to achieve the goal and solve the defined tasks of the research: analogies, classification, comparative and analytical, generalization, statistical analysis, constructive and experimental. The theoretical and methodological basis of the study is formed by scientific works on this problem by domestic and foreign scholars, websites of industrial enterprises, instructional materials regulating the activities of business entities, reference and information publications, methods of the World Tourism Organization, and Internet resources.

Results. The conducted marketing research demonstrates the interest and feasibility of promoting industrial tours in the Dnipro region. Based on the results of the work done, an industrial excursion product has been developed using the revitalized tourist sites of the studied region. The SWOT analysis of the tourist potential of the Dnipropetrovs'k region demonstrates the advantages of introducing industrial tourism, which can become a source of economic, tourist and leisure development of the region and, in general, can be largely profitable.

The scientific novelty of this study is the creation and promotion of new industrial routes based on industrial facilities. The revitalization of tourist sites within the framework of industrial tours will allow to diversify tourism activities and economically improve industrial enterprises.

The practical significance. The use of the research results indicates the possibility of implementing practical measures for the development of industrial tourism in the Dnipro region, discussing and adjusting local tourism policy, developing programs and strategies for the revitalization of tourist sites, grant programs, cooperation with local owners of industrial facilities to introduce excursions on their territory to support the local economy.

The development of infrastructure and information equipment for tourist attractions is an important part of integrated tourism development. This may include improving access, creating signs and information points, and intensifying advertising campaigns by local travel agencies to promote industrial tourism.

Keywords: industrial tourism, industrial tourism, revitalization, innovation, marketing research.

Вступ. Становлення сучасного туристичного ринку в Україні вимагає наукового підходу до розв'язання проблем туризму і в тому числі до виявлення та розвитку всіх потенційно привабливих видів туризму, зокрема індустріального туризму. Розвиток індустріального туризму можливий за рахунок того, що Україна володіє значним ресурсним потенціалом, раціональне використання якого може забезпечити не тільки повне задоволення пізнавально-оздоровчо-спортивних потреб вітчизняних і іноземних туристів, а й відіграти значну економічну роль для держави, а особливо для її південно-східних регіонів, які є промисловим осередком України.

Постановка наукової проблеми. Перспективність розвитку цього напрямку туристичної діяльності обумовлюється наявністю великої кількості промислових об'єктів майже у всіх областях України, зокрема і в м. Дніпро. Разом з іншими видами туризму індустріальний туризм користується попитом серед туристів. Він приносить вигоду не тільки туроператорам, але й підприємствам, на яких проводяться екскурсії. Це означає, що поряд із розвитком індустріального туризму розвивається і регіон, на території якого розташовані туристичні об'єкти. Стає актуальною проблема визначення ступеня сформованості ринку послуг індустріального туризму в Україні.

На основі комплексного підходу до вивчення феномену індустріального туризму виявлено актуальні проблеми та науково обґрунтовано пропозиції щодо подальшого його розвитку.

Нестабільна економічна ситуація та довготривалий воєнний стан в Україні відлякує потенційних іноземних туристів, тому з метою покращення ситуації, в першу чергу необхідно проводити грамотну інформаційну політику, спрямовану на створення позитивного іміджу країни. Європейська інтеграція України є найважливішою сучасною тенденцією, що має потужний вплив на процеси реформування туристичної галузі. Не менш важливим є процес глобалізації (Кіптенко В.К., 2010).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній літературі індустріальний туризм часто ототожнюється з терміном «діловий туризм», що означає здійснення подорожей з діловою

метою. Але зарубіжні автори розглядають це поняття індустріального туризму набагато ширше. Так, деякі дослідники вважають, що під час індустріального туризму вони проводять екскурсії діючих компаній і дають туристам можливість стати безпосередніми учасниками виробничого процесу. Для з'ясування значення терміна «індустріальний туризм» було проведено багато досліджень з боку зарубіжних вчених: (Д. МакКенел, М. Мітчелл і Р. Орвіг, Е. Фрю., Е. Фрай, 1970).

Розкриттям теми «індустріального туризму» активно займалися вчені: Т. Казакова, В. Пацюк, О. Чередниченко, В. Данильчук. (Казакова Т.А., 2009, Пацюк В.С., 2014, Чередниченко О.Ю., 2009).

Виклад основного матеріалу. В останні роки індустріальний туризм займає все більший сегмент ринку туристичних послуг в Україні. Про це свідчить зростаюча кількість туристичних продуктів та обсягів відвідувань функціонуючих та історичних об'єктів даного виду туризму (Сорочан В.О., 2016).

Поняття «індустріальний туризм» у трактуванні вчених відображає багато аспектів. Ми розглядаємо індустріальний туризм і як явище економічного характеру, і як особливий рух людей, і як форму розваги та відпочинку, і як засіб ознайомлення з культурно-історичною та промисловою спадщиною країни. На основі вивчених джерел наведемо класифікацію індустріального туризму за наступними ознаками: за кількістю одноразово відвідуваних об'єктів туристами і за складом групи екскурсантів (рис.1).

Рис.1 Види індустріального туризму за кількістю одноразово відвідуваних підприємств, *складено авторами

За кількістю одноразово відвідуваних об'єктів екскурсантами індустріальний туризм ділиться на разові екскурсії на підприємство і тематичні тури.

Екскурсію на підприємство розглядаємо як організоване відвідування групою туристів індустріального підприємства з пізнавальною метою. За тривалістю одноразова екскурсія на підприємство займає від однієї до півтори години. Частіше така екскурсія закінчується в тематичному чи сувенірному кафе, магазині, де туристи мають змогу скоштувати, придбати або замовити продукцію даного підприємства. Прикладами таких одноразових екскурсій на підприємство можуть бути екскурсії на фабрики та заводи.

Тематичним туром вважається відвідування кількох компаній одного профілю, групові поїздки організовуються з відвідуванням більше двох підприємств одного регіону, виробничий процес яких становить інтерес у рамках тематики екскурсії. Тривалість тематичних турів промисловими підприємствами – 2 дні. Відповідно, програма таких турів включає не тільки екскурсії на виробництво, а й послуги з трансферу, проживання та харчування, крім того, в програму туру зазвичай входять екскурсії містом та інші культурно-розважальні заходи. Прикладом тематичних турів є еногастротури (виробництво вина, солодошів, пива, сиру тощо) (Dobrianska et al., 2022, Lagodiienko et al., 2022).

Індустріальний туризм як вид відпочинку почав формуватися на ранніх етапах людської діяльності. Проте лише з XIX ст. можна говорити про розвиток індустріального туризму в сучасному розумінні.

Першими об'єктами туризму в Україні були соляні копальні в Соледарі та Артемівський завод шампанських вин (Сорочан В.О., 2016).

Дніпропетровська область має багате промислове минуле, однак у досить складному становищі знаходиться безліч пам'яток науки і техніки – об'єктів, які, використовуючи прийнятий сьогодні в американській культурі термін, відносяться до категорії «індустріальна спадщина». Хоча

останні не вичерпуються пам'ятками науки і техніки, але саме вони складають левову їх частку. Історія матеріальної культури Дніпропетровщини XVIII–XX ст. в значній мірі є історією гірничодобувної промисловості, металургії, металообробки, в більш пізній період також машинобудування. Це обумовлює як характер пам'яток індустриальної культури регіону, так і характер проблем, пов'язаних з їх збереженням і використанням, а також пропагуванням в якості об'єктів туризму (Афанасьєв О.Є., 2006). Однак тут не тільки пам'ятками промислової спадщини, а й великою кількістю сучасних промислових виробництв відома Дніпропетровщина (Чередниченко О.Ю., 2009). Тому логічно оцінити можливості використання цього потенціалу, в тому числі для розвитку в регіоні певного виду туризму – індустриального, досвід розвитку якого в світі вже є у багатьох країн.

Розвиток індустриального туризму у містах Дніпропетровщини може позитивно вплинути на туристичну привабливість. Це дозволить збільшити доходну частину бюджету міст за рахунок стимулювання продажу товарів та послуг. Крім того, організація екскурсій на підприємства стане одним із механізмів зміцнення промислового бренду регіону. В деяких містах регіону є інфраструктура для організації індустриального туризму – транспорт, зв'язок, торгівля, готелі, кафе (Мешко Н.П., 2015).

Дніпропетровська область може запропонувати потенційним туристам знайомство зі своїм промисловим комплексом, що є одним з найбільших в державі.

Більшість мандрівників, які приїжджають до цього району, є діловими мандрівниками. Багатьом з них було б цікаво поглянути на виробничий процес набагато глибше. У зв'язку з цим виникає питання про розвиток даного виду туризму в регіоні, оцінці його перспектив, ресурсної бази і напрямків. Дійсно, ця пропозиція є досить серйозною і може закласти основи для розвитку індустриального туризму в регіоні. Адже тільки в Дніпрі можна побачити найбільше в Європі металургійне виробництво (Нижньодніпровський трубопереробний завод), систему кар'єрів (Інгулецько–Криворізький район), заводи марганцю і феросплавів тощо (Матузко М.С., 2009). Слід зазначити, що останнім часом жителі інших регіонів та іноземці все частіше виявляють інтерес до екскурсій на наші підприємства, тому даний напрямок відкриває нові можливості для туристичних компаній.

Крім того, існує ціла категорія студентів технічних, економічних і природничих спеціальностей, для яких екскурсія на виробництво не тільки цікава, а й корисна для майбутньої роботи (Пацюк В.С., 2014).

Промислова спадщина регіону розглядається як сукупність (регіональна мережа) технічних об'єктів попередніх поколінь, пов'язаних з еволюційним розвитком різних виробничих технологій, які зберігають свою автентичність і представляють цінність з наукової, технічної, естетичної, архітектурної, історичної та екологічної точок зору. Об'єкти промислової спадщини Дніпровської області мають історичну, наукову, містобудівну, естетичну, рекреаційну та утилітарну цінність і, отже, являють собою потужний потенціал для розвитку молодіжного туризму:

- ✓ пасивний (спостереження, огляд, фотографування об'єктів);
- ✓ активний (дослідження промислових об'єктів, долавання перешкод;
- ✓ промислова археологія, паркур, заняття спортом і спортивні змагання).

Перспективними видами активного та екстремального відпочинку є новомодні урбоанексплорейшн, дігерство, спелеостологія, руферство, сталкінг тощо. Ці види дозвілля поширені в покинутих і занедбаних будівлях і спорудах, об'єктах промислової спадщини і набирають обертів у зв'язку з подальшим занепадом місцевих промислових підприємств. Цей вид відпочинку стає дуже актуальним в області (Лисенко М.М., 2018.).

Найперспективнішим центром розвитку індустриального туризму в Дніпропетровській області є місто Кривий Ріг.

Найбільш привабливими об'єктами для індустриального туризму в місті є:

- 1) шахта «Батьківщина» як найглибша шахта в Європі, шахта «Ювілейна» і всі інші шахти;
- 2) кар'єр Південного гірничо-збагачувального комбінату, Ганнівський і

Первомайський кар'єри Північного гірничо-збагачувального комбінату, які є найбільшими в державі;

- 3) всі великі шламосховища;
- 4) всі великі звалища гірничо-збагачувального комбінату;
- 5) система найбільших в Європі провалів шахт в районі шахти

Гвардійської та інших шахт;

- 6) п'ять найбільших гірничо-збагачувальних комбінатів Європи

(Північний, Центральний, Південний, Новокриворізький, Інгулецький);

7) металургійний комбінат ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» є найбільшим підприємством Європи в цій галузі;

8) музей гірничої справи під відкритим небом і 7 промислових музеїв підприємств;

9) підземна швидкісна трамвайна колія, побудована за всіма технологіями будівництва метро;

10) підземний дренажний тунель довжиною 5,2 км на річці Саксагань з підземним водоспадом, створеним людиною, висотою 24 м. (Казakov В.М., 2006).

Аби довести доцільність розвитку індустріального туризму в Дніпропетровській області, ми провели SWOT-аналіз, результати якого наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

SWOT-аналіз доцільність розвитку індустріального туризму в Дніпровській області

Сильні сторони «S»	Слабкі сторони «W»
<ul style="list-style-type: none"> - високий потенціал для задоволення потреб туристів (засоби розміщення, транспортна інфраструктура тощо); - об'єкти промислової спадщини Дніпровської області мають історичну, наукову, містобудівну, естетичну, рекреаційну та утилітарну цінність; - індустріальні екскурсії – це додаткове «навантаження» на інші туристичні об'єкти, які сконцентровані в регіоні; - існує ціла категорія студентів технічних, економічних і природничих спеціальностей, для яких екскурсія на виробництво не тільки цікава, а й корисна для майбутньої роботи. 	<ul style="list-style-type: none"> - необхідні стабільні фінансові надходження; - промислова спадщина в регіоні недостатньо вивчена; - різний ступінь збереження промислових об'єктів; - неможливість відвідування окремих підприємств приватної власності.
Можливості «O»	Загрози («T»)
<ul style="list-style-type: none"> - поштовх до туристичного розвитку країни в цілому; - полігон для реалізації представниками малого та середнього бізнесу власної продукції та бізнес- ідей; - висока ступінь атрактивності та привабливості промислових об'єктів області може зумовити зацікавленість не тільки відвідувачів серед містян, а й туристів та інвесторів; - можливість до створення особливих та принципово нових у місті типів інфраструктури; - стимулювання індустріального туризму в регіоні стане кроком до просування Дніпровщини як інноваційної туристичної дестинації на принципово новий рівень, все більше наближуючись до європейських стандартів сфери обслуговування; - дозволить закріпити туристичний бренд регіону на новому рівні та залучити до активного використання території, які на сьогоднішній день занедбані; - друге життя колишнім промисловим об'єктам. 	<ul style="list-style-type: none"> - питання безпеки відвідувачів; - фінансові вкладення в економічно нестабільний період, особливо в будівництво об'єкту для індустріального туризму, несе значні ризики, пов'язані із можливим банкрутством реалізаторів та нерентабельністю функціонування наразі інфраструктури дозвілля.

Після проведення SWOT-аналізу, можна зробити висновок: доцільність розвитку індустріального туризму в Дніпропетровській області має як недоліки, так і переваги. Індустріальний туризм в Дніпропетровській області може стати джерелом економічного, туристичного та дозвіллевого розвитку регіону та, загалом, може бути в значній мірі рентабельним.

Таким чином, якщо Дніпропетровщина буде рухатися в напрямку розвитку індустріального туризму, який, до речі, набирає все більших обертів як у світі (Китай, Німеччина, США, Австралія, Нідерланди), так і в сусідніх регіонах, то в неї є всі шанси стати лідером індустріального туризму в державі, а її промисловий комплекс дійсно стане візитівкою країни. Звичайно, лише розуміння

перспектив індустріального туризму недостатньо. У цьому випадку, як і в багатьох інших, нічого не можна зробити без значних вкладень. Одним з перспективних механізмів його розвитку може стати створення кластерів-об'єднань різних компаній, таких як банки, страхові компанії, готелі, ресторани, кафе, виробників сувенірної продукції і, власне, туристичних компаній. Створення такого об'єднання (до речі, цей механізм вже широко використовується в світі) дозволяє фінансувати і реалізовувати навіть дуже амбітні проекти в сфері туризму, які за інших обставин були б неможливі для кожного окремого учасника.

Вчені і практики стверджують, що ревіталізація є одним з інструментів вирішення екологічних та інфраструктурних проблем міст і регіонів. Українське суспільство тільки почало опановувати механізми ревіталізації протягом останнього десятиліття, тому даний напрямок просторового розвитку є новим видом економічної діяльності в рамках взаємодії бізнесу, муніципалітету та місцевого самоврядування (Шутка І., 2019).

Ревіталізація – це концепція в науковій і практичній діяльності, що інтерпретується як відродження (відновлення) минулого, з'єднання сьогодення з минулим і повернення до життя. Через активні процеси урбанізації або з історичних причин певні райони виявилися близькі до центральних районів міст і часто мають досить розвинену інфраструктуру довкола. Впровадження інструментів ревіталізації необхідно для відновлення територій, які зазнали структурної деградації, що ускладнює розвиток міст і районів (Мещерякова О.М., 2014).

В Дніпропетровській області ревіталізація, як напрямок просторового розвитку розвинена слабо, хоча наявність занедбаних промислових об'єктів відкриває перспективи для цього напрямку (Казакова Т.А., 2009).

Наприклад, за весь час видобутку залізної руди в Кривому Розі було приблизно 200 шахт, 8 з яких зараз працюють, велика частина закрита, законсервована, деякі працюють у водоохоронному режимі, на деяких збереглися надземні і підземні споруди, обладнання та інфраструктура. Останні являють собою привабливі місця для пожвавлення, особливо якщо вони географічно розташовані в межах міста.

За кордоном акцент в індустріальному туризмі зроблено на залучення туристів до екскурсій на підприємства. Успішна реалізація товарів індустріального туризму в іноземних компаніях полягає в тісній співпраці та взаємодії з державними та муніципальними органами влади, що здійснюють підтримку у просуванні послуг у цій сфері. Це проявляється у зацікавленості підтримки іміджу регіону, вплив на який здійснює реалізація маркетингу території з допомогою залучення потоку туристів на промислові підприємства регіону. До того ж, важливим аспектом є підвищення інтересу до самого бренду та продукції, виробленої підприємствами – об'єктами індустріального туризму, що формує лояльну клієнтську базу та збільшує обсяг продукції, що реалізується. Як наслідок – збільшення обсягів виробництва, розширення виробничої діяльності, створення нових робочих місць та розвиток інфраструктури туризму, у тому числі у сфері обслуговування туристів. Наприклад, екскурсії гірничодобувними підприємствами, особливо шахтами та кар'єрами, проводяться у багатьох країнах - в Польщі, Швеції, Чеській Республіці, Словаччині, Австралії, Фінляндії, Естонії, Норвегії, Чилі тощо (Пацюк В.С., 2014). Нами було проведено комплексне опитування у соціальних мережах з метою виявлення цікавості у жителів до відвідування індустріальних екскурсій в Дніпропетровській області. В опитуванні взяло участь 2000 респондентів. Більша частина опитуваних були жінки.

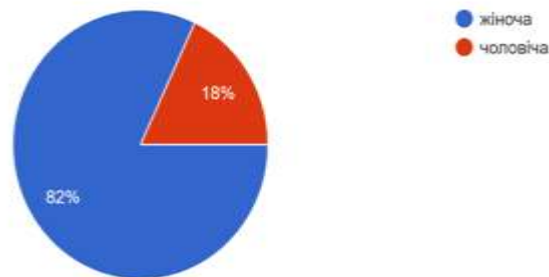

Рис.2 Співвідношення опитаних

В основному опитування проходили люди у віці від 20 до 35 років, це пояснюється тим, що саме ця вікова категорія на сьогодні є найактивнішою у користуванні соціальними мережами.

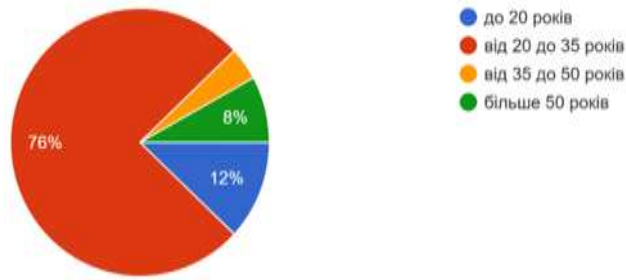

Рис.3 Вікова категорія опитуваних

Майже половина опитуваних не знали, що таке індустріальний туризм.

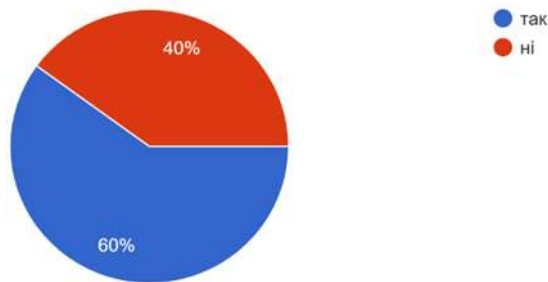

Рис.4 Результати опитування стосовно знання терміну «індустріальний туризм»

Проте, більша частина респондентів хоч раз в житті відвідували екскурсії, в яких було використано індустріальні об'єкти.

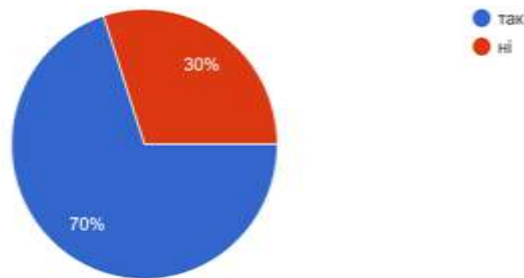

Рис.5. Досвід учасників опитування у промислових екскурсіях

Для розробки майбутніх індустріальних екскурсій важливим є правильний вибір об'єктів, адже за результатами опитування, потенційні туристи готові відвідувати екскурсію лише з цікавими промисловими ресурсами.

Рис.6 Потенційність вибору об'єктів для майбутніх екскурсій

Можемо стверджувати, що на сьогодні індустріальні екскурсії в Україні ще не набули значної популярності, адже 70% респондентів вказує, що не стикались з пропозиціями туристичних фірм стосовно індустріальних турів.

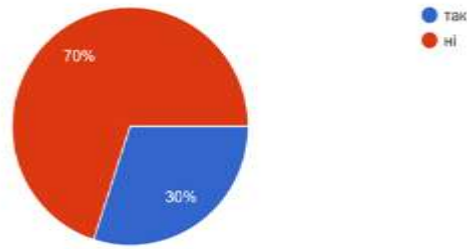

Рис.7 Непопулярність індустріального напрямку серед туристичних фірм

Найпопулярнішими об'єктами, які готові відвідувати потенційні туристи в індустріальних екскурсіях є заводи з виробництва напоїв та підприємства легкої промисловості.

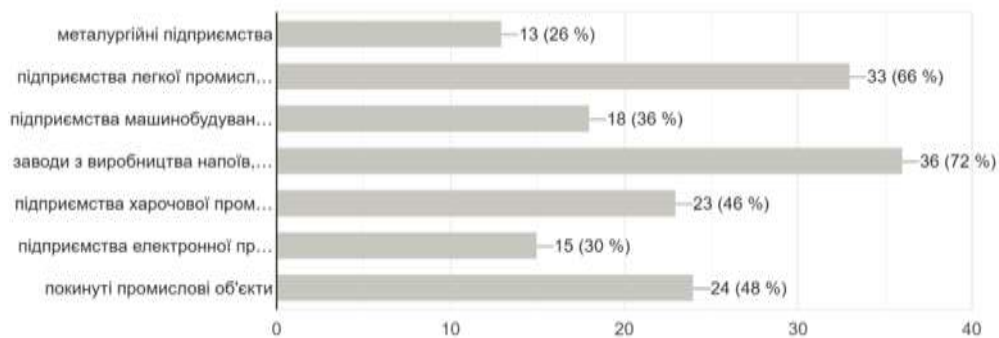

Рис.8. Потенційні привабливі об'єкти для розробки індустріальних екскурсій

Майже всі респонденти вважають Дніпропетровську область цікавою та привабливою для розробки індустріальної екскурсії.

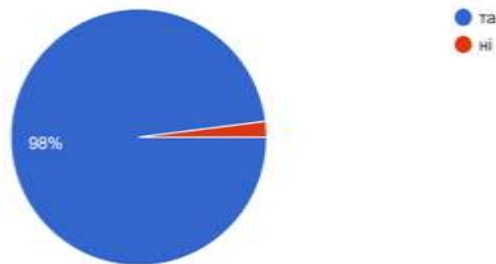

Рис.9. Перспективність розробки індустріальних екскурсій в Дніпровській області

Висновки. Проведений SWOT-аналіз показав, що доцільність розвитку індустріального туризму в Дніпропетровській області має як недоліки, так і переваги. Індустріальний туризм в Дніпропетровській області може стати джерелом економічного, туристичного та дозвіллевого розвитку регіону та, загалом, може бути в значній мірі рентабельним.

Результати опитування свідчать про зацікавленість і доцільність проведення подальших розробок нових туристичних продуктів з метою популяризації індустріального туризму та організації дозвілля мешканців та гостей Дніпропетровщини.

Список використаних джерел:

Афанасьев О.С. Промисловий туризм на Дніпропетровщині: напрями, перспективи та досвід використання / Минувле, сучасне та майбутнє туризму Дніпропетровщини: матеріали обласної відкритої туристсько-краєзнавчої конференції. Дніпропетровськ: ДДЮЦМС, 2006. С. 88-90.

Кіпченко В. К. Менеджмент туризму: підручник. Київ: Знання, 2010. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://vokrug-sveta.com.ua/biblio/menagementturizma.html>

Географія. Економіка. Екологія. Туризм: регіональні студії: зб. наук. пр. Вип. 2 / Ред.: І.В. Смаль; Ніжин. держ. ун-т ім. М.Гоголя. Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2018. 196 с.

Казаков В. М. Техногенний туризм в системі природокористування/ В. М. Казаков, І. І. Мещанін, Т. А. Казакова, О. Й. Завальнюк // Екологія і раціональне природокористування: Збірник наук. праць Сумського держ. педуніверситету ім. А. С. Макаренка. 2006. с. 221–229.

Казакова Т. А. Потенціал гірничопромислових ландшафтів Кривбасу для цілей спортивного туризму / Туристична індустрія: сучасний стан та пріоритети розвитку: матер. IV Міжнар. наук-практ. Конф. Вип. 4. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ ім. Т. Шевченка», 2009. С. 55-61.

- Матузко М.С. Експериментальні об'єкти Кривбасу / Географічні дослідження Кривбасу. Матеріали кафедральних науково-дослідних тем. Вип. 4. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2009. С. 144 – 146.
- Мешко Н.П. Розвиток промислового туризму як напрям у міжнародному туристичному іміджі Дніпропетровського регіону / Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Світове господарство і міжнародні економічні відносини». 2015. Вип. 7. С. 40 – 47.
8. Мещерякова О.М. Ревіталізація урбанізованих територій / О. М. Мещерякова / Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2014. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.sworld.com.ua/index.php/arts-architecture-and-construction-314/urban-planning-and-landscape-architecture-314/23358-314-571>
- Пацюк В.С. Індустріальний туризм як інструмент формування туристичної привабливості промислових регіонів (на прикладі Кривого Рогу) / Економічна та соціальна географія. 2014. Вип. 2. С. 228-236.
- Приклади ревіталізації в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://euprostrir.org.ua/practices/144084>
- Сорочан В. О. Етапи розвитку промислового туризму в Україні. Економіка і управління в XXI столітті: аналіз тенденцій та перспектив розвитку: збірник тез доповідей II міжнар. наук.-практ. конф., 30 березня 2016 р. Київ-Будапешт-Відень: Фінансово-економічна наукова рада, 2016. С. 44-46.
- Чередниченко О.Ю. Можливості та перспективи розвитку індустріального (промислового) туризму у східному регіоні України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://tourlib.net/statti_ukr/cherednychenko.htm.
- Шутка І. Другий шанс. Як і навіщо міста ревіталізують занедбані об'єкти. Кuffer. 2019. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://kufer.media/misto/drugyj-shans-yak-i-navishho-mista-revitalizovuyut-zanedbani-ob-yekty>
- Dobrianska, N., Sarkisian, G., Krupitsa, I., & Byrka, K. (2022). Analysis of the international market of enotourism services. *Food Industry Economics*, 14(1), 80-85. doi10.15673/fie.v14i1.2271
- Volodymyr Lagodiienko, Hanna Sarkisian, Natalia Dobrianska, Iryna Krupitsa, Oksana Bairachna, Olga Shepeleva Green Tourism as a Component of Sustainable Development of the Region. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development* ISSN 2345-0355. 2022. Vol. 44. No. 3: 254-262 Article DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2022.26>

References:

- Afanasyev O.E. Industrial tourism in Dnipropetrovsk region: directions, prospects and experience of use / Past, present and future of tourism in Dnipropetrovsk region: materials of the regional open tourism and local history conference. Dnipropetrovsk: DYUTSMS, 2006. С. 88-90.
- Kiptenko V. K. Tourism management: a textbook. Kyiv: Znannya, 2010. [Electronic resource] - Access mode: <http://vokrug-sveta.com.ua/biblio/menagementturizma.html>.
- Geography. Economics. Ecology. Tourism: regional studies: a collection of scientific papers. Issue 2 / Edited by I.V. Smal; Nizhyn Gogol State University. Nizhyn: PE Lysenko M.M., 2018. 196 с.
- Kazakov VM Technogenic tourism in the system of nature management / VM Kazakov, II Meshchanin, TA Kazakova, OI Zavalniuk // Ecology and rational nature management: Collection of scientific works of Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. 2006. с. 221-229.
- Kazakova T. A. Potential of mining landscapes of Kryvbas for the purposes of sports tourism. The potential of the mining landscapes of Kryvbas for the purposes of sports tourism / Tourist industry: current state and development priorities: material. IV International scientific-practical. Conf. Issue 4. Luhansk: State Institution "Luhansk Taras Shevchenko National University", 2009. С. 55-61.
- Matuzko M.S. Sightseeing objects of Kryvbas / Geographical studies of Kryvbas. Materials of departmental research topics. Issue 4. Kryvyi Rih: Publishing house, 2009. С. 144 - 146.
- Meshko N.P. Development of industrial tourism as a direction in the international tourist image of the Dnipropetrovsk region / Bulletin of Dnipropetrovsk University. Series "World Economy and International Economic Relations". 2015. Issue 7. С. 40 - 47.
- Meshcheryakova O.M. Revitalization of urbanized territories / O.M. Meshcheryakova / Lviv Polytechnic National University. Lviv, 2014. [Electronic resource] - Access mode: <https://www.sworld.com.ua/index.php/arts-architecture-and-construction-314/urban-planning-and-landscape-architecture-314/23358-314-571>.
- Industrial tourism as a tool for the formation of tourist attractiveness of industrial regions (on the example of Kryvyi Rih) / Economic and Social Geography. 2014. Issue 2. pp. 228-236.
- Examples of revitalization in Ukraine. [Electronic resource] - Access mode: <https://euprostrir.org.ua/practices/144084>
- Stages of development of industrial tourism in Ukraine. Economics and Management in the XXI century: analysis of trends and development prospects: collection of abstracts of the II international scientific and practical conference, March 30, 2016, Kyiv-Budapest-Vienna: Financial and Economic Scientific Council, 2016. С. 44-46.
- Cherednychenko O.Y. Opportunities and prospects for the development of industrial (industrial) tourism in the eastern region of Ukraine [Electronic resource] - Access mode: https://tourlib.net/statti_ukr/cherednychenko.htm.
- Shutka I. Second Chance. How and why cities revitalize abandoned objects. Kuffer. 2019. [Electronic resource] - Access mode: <https://kufer.media/misto/drugyj-shans-yak-i-navishho-mista-revitalizovuyut-zanedbani-ob-yekty>.
- Dobrianska, N., Sarkisian, G., Krupitsa, I., & Byrka, K. (2022). Analysis of the international market of enotourism services. *Food Industry Economics*, 14(1), 80-85. doi10.15673/fie.v14i1.2271
- Volodymyr Lagodiienko, Hanna Sarkisian, Natalia Dobrianska, Iryna Krupitsa, Oksana Bairachna, Olga Shepeleva Green Tourism as a Component of Sustainable Development of the Region. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development* ISSN 2345-0355. 2022. Vol. 44. No. 3: 254-262 Article DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2022.26>

Надійшла до редколегії 30.11.2023

Прийнята до друку 13.12.2023